

Mottók

A felfedezés attól felfedezés,
mert ellentétben áll az összes közismert tudással.

Szentágothai János

A tudás illúziója magabiztossá tesz.

Stephen Hawking

————— · —————
A radikálisan új nézetek többnyire úgy győznek,
hogy a régi nézetek képviselői kihalnak...

Thomas Kuhn

És egy indoklás is hozzá:

... Nem a gondolkodás hibája miatt.
Sokkal inkább azért, mert erős érzelmi horgonyokkal,
olykor vakhittel kötődünk
megtanult, általunk is hirdetett, tanított, vélt igazságokhoz.

Makai Mihály

PROLÓG

Csak abból szereztünk nyelvismeretet, amit megértettünk. Gyerekként nem nyelvet vagy nyelveket, és nem is beszélni tanultunk. Nyelvismeretekre tettünk szert. Kiismertük magunkat a körülöttünk beszélt nyelvekben, és magunk is megpróbálkoztunk a használatukkal. Felfedezők és kísérletezők voltunk, és vagyunk is. Az idő múlásával ez a képességünk inkább javul, mint romlik.

Ugyan hogy lehetséges az, hogy idegen nyelvek megismerésére nem tudja a nyelvoktató ipar kihasználni ezt a természetes képességünket? Hogy lehet, hogy a világ kínlódik az iskolai és a későbbi idegennyelv-oktatással? Hogy lehet, hogy akik az anyanyelvüket gond nélkül elsajátították, azok közül oly sokan nem boldogulnak az idegen nyelvekkel? Mi az oka? Mi a titka?

Négy válasz körül csoportosulnak a vélemények:

1. Bizonyos kritikus életkor¹ elérésekor elveszítjük a természetes nyelv-sajátító képességünket – hirdetik e tudományos nézet követői mintegy 50 esztendeje.
2. A nyelvek megtanulásához – előbbivel összefüggésben – iskolás- és felnőttkorban sok munka, szorgalom, kitartás, motiváció és valamiféle nyelvtelhetség, nyelvérzék szükséges.
3. Az előbbi két nézet megalapozatlan.
A tényleges probléma csak az, hogy a nyelvoktatás világszerte tévúton jár. Akik az intézményes nyelvtanítási módszerekkel mégis sikeresek, azok nem a módszereknek köszönhetően, hanem annak ellenére járnak sikerrel.
4. Ezért – legalább 150 éve már – az intézményes nyelvtanítás reformerei és önjelölt messiások hirdetik, hogy megtalálták a titok nyitját, a gyógyírt, vagyis a megoldást.

¹ Az embriológiából és az etológiából Eric Lenneberg (1967) hozta a nyelvtanulással összefüggésbe a kritikus életkort. Eszerint bizonyos agyi szerveződések viszonylag későn bontakoznak ki, és kibontakozásuk meghatározott időben lezárul. Így a feltevés szerint létezik egy biológiai előprogramozottság, a kritikus periódus, melynek lezárulásáig a nyelv-sajátítás gyorsan és erőfeszítés nélkül megy végbe. Utána már nem. Ezt a felfogást sokan osztották. Többek között a generatív nyelvtani mozgalom, mely a velünk születő képességről és valamiféle nyelvtani gén létezéséről érvelt. (Tévesen.)

Egy véletlen folytán e könyv szerzője is az új felfogást és új megoldást kínálók közé keveredett. Nem érte be a rész-eredményekkel. Azzal például, hogy az általa propagált relaxációs nyelvtanulás megkönnyítette a szótanulást. Kiderült ugyanis, hogy nem ezen múlik a nyelvismeret. A nyelvismeret-szerzés problémáinak megoldásához a szerző saját megoldási gyakorlatot és hozzá egy átfogó elméletet alakított ki. Ennek során három lényegi dolgot kellett kitalálnia és a gyakorlatban megvalósítania:

1. Egy háromelemes „Kolumbusz tojása”² ötletcsomagot, mely biztosította, hogy a nyelvtanulók *csak* oly módon találkozzanak új, idegen nyelvi szövegekkel, hogy *azonnal értsék is azokat*. Így a szövegek jelentése és hangzása emlékeztetessé válik. Ez gyökerében oldotta meg a nyelvtanulás alapproblémáját.
2. Egy másik felismeréssel kioldotta azt a gordiuszi csomót, amit *a nyelvtani szabályok tanításával* az intézményes nyelvtanításra kötöttek. Felfedezte, hogy a természetes, *élő beszéd tagolása kvantumos jellegű*.
3. Ezzel új megközelítést és utat talált a folyékonybeszéd-készség módszeres kialakításához.

Emlékeztetőül:

A gordiuszi csomó annak metaforája, ha valaki egy látszólag megoldhatatlan problémát váratlan húzással egy csapásra megold. A legenda szerint egy Gordiasz nevű parasztembert a szekérére szálló sas égi jele alapján a papok Phrügia királyának választották. Gordiasz fia a szekér jármát egy tekervényes, somfaháncsból font csomóval illesztette a rúdhoz úgy, hogy a kötél végeit a csomó belsejében elrejtette. A legenda szerint aki ki tudja bontani a csomót, az lesz Ázsia ura.

Az egyik, nekem jobban tetsző legendaváltozat szerint Nagy Sándor rájött arra, hogy a jármot és a rudat nem a csomó, hanem a szeg tartja össze. Kihúzta a szeget, és vágás nélkül szétbontotta a csomót. A másik, erőszakosabb változat szerint egy kardcsapással vágta szét a csomót.

² *Emlékeztetőül:* a legenda szerint Cristoforo Colombo, vagyis Kolumbusz Kristóf egy provokációra fogadást ajánlott, hogy nem tudja senki az asztaltársaságában a csúcsára állítani a főtt tojást, ahogy ő, pusztá kézzel, minden támaszték nélkül. A sikertelen próbálkozások után Kolumbusz hozzáütötte a tojást csúcsával az asztalhoz. Az ütéstől kissé behorpadt a tojás, és így már megállt a csúcsán.

Az elmélet persze lényegtelen. Bármelyik lehet közülük akár helyes, akár téves. A belőlük született gyakorlat eredményeként a nyelvtanulók többsége a gyakorlatban

- jól érti,
- jó kiejtéssel artikulálja a célnyelvet, és
- a folyékony beszédéhez szükséges repertoárelemekre is szert tehet, illetve tesz.

Mindezt szándékos tanulás, magolás és szabálytudatosítás nélkül érik el. Ez pedig a nyelvtanulásnak, magyarázatainak, a továbbfejlesztésének az itt leírtakat meghaladó, új távlati lehetőségét – egy paradigmaváltás³ is – magában hordozza.

³ A Thomas Kuhn-féle tudományos paradigma (1984) a tudományfilozófia fogalma. Valamely tudományterületnek egy szűkebb tudományos közösség tagjai által általánosan elfogadott gondolkodások, vélekedések, értékek és módszerek alapjai, ezek összegzései tartoznak bele. A tudományos tanok egy része hiedelem. Forradalmi erjedéssel jár, amikor a hiedelmek és a tapasztalatok egymással összeegyeztethetetlenek. Ez gyakran a hiedelmek akár átfogó megváltoztatására vezet, és bekövetkezik a tudományban a forradalom: azaz a „paradigmaváltás”.